

*Трушевич Г.Б., доктор філософії з політології,
доцент кафедри соціальної роботи
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова,
м.Одеса, Україна*

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Соціокультурна політика є важливою частиною загальної політики держави, оскільки вона сприяє формуванню громадянської свідомості, толерантності, політичної участі та сприяє соціальній гармонії в суспільстві. Забезпечення сталого розвитку регіонів є одним із головних завдань сучасного розвиненого громадянського суспільства. Лише економічно та соціально розвинуті регіони здатні гарантувати не тільки економічне й політичне, але й соціокультурне благополуччя місцевих громад та країни в цілому. Задля впровадження європейських стандартів життя та виведення України на лідерські позиції у світі в нашій державі реалізується Стратегія сталого розвитку [1, с.102].

Соціокультурна політика проявляється через систему дій, заходів, стратегій та рішень, що спрямовані на підтримку, розвиток та збереження культурної, соціальної та національної ідентичності, а також на поліпшення умов життя різних соціальних груп в межах суспільства. Розвиток соціокультурної політики сприяє збереженню культурної спадщини, традицій, розвитку культурної діяльності, медіа, мистецтва, національних меншин, інтеграції різних соціальних та етнічних груп, підтримці освіти та забезпеченню доступу до культурних ресурсів.

Волонтерство має значний вплив на розвиток соціокультурної політики на рівні територіальних громад. Під час російсько-української війни волонтерський рух виконує роль не тільки підтримки Збройних Сил України, внутрішньо переміщених осіб, а й став інструментом об'єднання людей, залучення їх до соціокультурної діяльності та сприяння розвитку національної самоідентичності українців. Волонтерський рух став каталізатором появи відчуття спільності, що ґрунтується на спільних цінностях, мові, культурі, історії, звичаях та традиціях.

Як зазначає дослідниця Трубнікова О., волонтерство являє собою особливу форму соціалізації для молоді і людей похилого віку та створює умови для самореалізації. Вона звертає увагу на те, що волонтерство може стати потужним інструментом розвитку та підтримки суб'єктності місцевих спільнот. Розглядаючи місцеву спільноту як суб'єкт, ми маємо на увазі таку спільноту, яка є ініціатором власного розвитку, здатна самостійно вирішувати власні проблеми та відстоювати свої права шляхом кооперації своїх мешканців на добровільних засадах. Саме розширення можливостей управління на локальному рівні, тобто посилення ролі місцевого самоврядування, є однією з основних ознак громадянського суспільства, вказує дослідниця [2, с. 205].

Волонтерство може впливати на соціокультурну політику в громадах через підтримку культурних ініціатив та проведення заходів. Волонтери часто стають

організаторами культурних заходів у громадах, таких як фестивалі, виставки, ярмарки, концерти, театральні постановки, літературні вечори. Завдяки волонтерам, громади можуть організовувати заходи з обмеженим бюджетом, а також забезпечувати доступ до культурних подій для широкого кола людей, зокрема для тих, хто не може дозволити собі платити за квитки або не має змоги відвідувати великі міста для участі в культурному житті. Часто події організовуються до великих свят з трансляцією та поширенням українських традицій.

Місцеві волонтери в територіальних громадах активно залучаються до збереження культурної та історичної спадщини на локальному рівні. Вони можуть допомагати в організації заходів, спрямованих на популяризацію історичних пам'яток, музеїв, архівів, а також у збереженні традицій і ремесел. Це може включати як екскурсії, так і організацію майстер-класів з народних промислів або проведення культурних та освітніх заходів для молоді.

Також волонтерські ініціативи сприяють інтеграції вразливих соціальних та маргіналізованих груп у соціокультурне життя громади. Волонтери можуть працювати з людьми з обмеженими можливостями, національними меншинами, людьми похилого віку, малозабезпеченими родинами, біженцями, внутрішньо переміщеними особами тощо. Завдяки таким заходам створюється більш інклюзивне та толерантне середовище, де кожен може відчувати свою значущість і приналежність до громади.

Волонтерство в територіальних громадах допомагає розширювати доступ до освіти та культурної інформації, зокрема серед молоді та людей з обмеженими можливостями. Волонтери можуть організовувати освітні програми, лекції, тренінги, майстер-класи, сприяти розвитку мовних, мистецьких та технічних навичок, проводячи заходи у бібліотеках та будинках культури. Таким чином не тільки покращувати освіченість місцевих жителів, а й забезпечувати їм більший доступ до культурних ресурсів. Ці заходи дозволяють покращити якість життя місцевих жителів і зміцнити їх соціокультурну активність.

Волонтерство сприяє формуванню активної громадянської позиції серед жителів громади. Волонтери можуть стати ініціаторами громадських обговорень, форумів, зустрічей, де обговорюються питання розвитку громади, соціокультурної політики та можливостей для її вдосконалення. Залучення громадян до волонтерської діяльності допомагає підвищити рівень громадської свідомості та активності, а також покращує взаємодію між владою та мешканцями.

Важливо зазначити, що волонтерство може сприяти розвитку співпраці між різними громадами та культурами. Наприклад, організація міжкультурних фестивалів, на яких беруть участь представники різних етнічних та соціальних груп, може створити платформу для обміну досвідом та розвитку культурної дипломатії на місцевому рівні. Це допомагає уникнути соціальних конфліктів та сприяє міжкультурному розумінню.

Не менш важливим є те, що волонтерські організації можуть стати платформою для розвитку лідерських якостей серед молоді. Молоді люди,

долучаючись до волонтерських ініціатив, набувають важливих навичок лідерства, комунікації, організації та командної роботи, що є важливими для їхнього подальшого розвитку та впливу на соціокультурне життя громади.

Через волонтерські ініціативи жителі громади можуть відчувати більшу приналежність до своєї території. Участь у створенні культурних програм, допомога в організації свят чи збереження місцевих традицій сприяє зміцненню локальної ідентичності та гордості за свою територіальну громаду.

Вважаємо, що важливим є розуміння і потреба у продовженні виконання волонтерами функції об'єднання та розвитку соціокультурної політики після досягнення миру. Даний орієнтир можна побачити у нашому дослідженні, яке було проведене в жовтні 2024 року, серед волонтерів, які є представниками 14 областей України. На одне з питань: «Чи плануєте ви стати членом будь-якої партії після української Перемоги?» 76,2 % респондентів - представників волонтерського руху відповіли, що не планують і хотіли б залишитись у громадському секторі [3, с. 88]. Такі настрої волонтерів дають перспективу в можливості продовження даної діяльності у залученні людей територіальних громад до соціокультурної політики. Волонтерство є потужним інструментом для вирішення різноманітних соціальних і культурних проблем на локальному рівні, а також сприяє зміцненню громадської свідомості та інтеграції в суспільство.

Література

1. Івашків, Ю., Соціокультурна сфера України: децентралізація у контексті реалізації Стратегії сталого розвитку. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2018. № 2, С. 102-104.
2. Трубнікова, О., Волонтерство як форма соціальної активності особистості. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць, 2009. Вип. 7, 20, 2, С. 205-209.
3. Трушевич, Г., Волонтерський рух в Україні: політичні орієнтири його учасників під час російсько-української війни. Politicus, 2024. Вип.6, С. 87-91. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-6.14>

